

A HÁROM PÁPA ÉVE

A három pápa éve. Ezzel az elnevezéssel illeti ma már úgyszólván az egész világ katolikus sajtója az elmúlt 1978-as évet, amelynek második felében mintha felgyorsult volna néhány hónapra a történelem folyása. Augusztustól októberig játszódtak le azok a bízvást drámáinak mondható események, amelyek az egyik pillanatban megrendülést, majd örömet, aztán újabb megrendülést és megint újabb reménységet váltottak ki nemcsak az öt világrész katolikusainak, hanem nagyon sok, az egyháztól közelebb-távolabb élő embernek szívében is. Főként azokéban, akik tudatos vagy talán nem is tudatos hordozói, továbbfejlesztői annak a humanista keresztény kultúrának, amelynek bölcsője a Földközi-tenger tájain ringott, és amelynek középpontja később Róma lett, s maradt is hosszú századokon át.

A múlt év augusztusában elhunyt VI. Pál pápáról szóló megemlékezésben lapunk hasábjain is utaltunk arra, milyen nehéz örökség vár utódjára, akinek neve annak a cikknek megírásakor még ismeretlen volt. Talán csak egy sokkal későbbi történelmi kutatás tudja majd kideríteni, mennyire és milyen szempontból voltak tudatában a konklávéban összegyűlt bíboros atyák annak az örökségnek és annak a rendkívül nehéz küldetésnek, amelynek egész súlyát választottjuk vállaira tették. Törékeny vállakra, amint az döbbenetes gyorsasággal kiderült.

Az újabb kori pápaválasztások egyik jellemző vonása, hogy majd mindig meglepetést hoztak. Ki is alakult egy olyan mondás Rómában, hogy „aki pápáként megy be a konklávéba, biztosan bíborosként jön ki onnan”. Nem történt ez másképp most sem, amikor a nagynevű és az egész katolikus világban ismert bíborosok egész sorát emlegették „papabilis”-ként s aztán a konklávé elképesztően rövid idő alatt egy olyan főpapot választott meg Szent Péter 263. utódjául, akinek nevét legszűkebb pátriáján kívül alig ismerték, és még a beavatottaknak is egyházi évkönyvekben kellett utánanézni, hogy valójában kiről is van szó.

Persze lázas nyomozás indult meg világszerte az új pápa múltja után, és megdöbbentő és ugyanakkor elgondolkoztató bizonyosága az emberi lét törékenységének, hogy mire ezeknek a nyomozásoknak méltatást és értékelést is megkísérlő eredményei és dokumentumai a jelentős katolikus orgánumokban megjelenhettek, valójában már nekrológnak számítottak. A Párizsban megjelenő és a francia püspöki karhoz közel álló *Informations Catholiques Internationales*, amely részletes és értékelő cikket írt az új pápáról, a borítólapon újra nyomásával az utolsó oldalon volt kénytelen elnézést kérni az I. János Pál pápa néven a pápai széklet elfoglaló Albino Luciani egykori velencei pátriárkáról szóló cikkének bizonyos „fenntartásaiért”, amelyek — mint hangoztatják — semmiképpen sem a váratlan hirtelenséggel elhunyt pápa személyére, hanem inkább „bizonyos teológiai és lelkipásztori koncepcióira” vonatkoztak.

Ki is volt ez az I. János Pál pápa, akinek oly rövid, mindössze 33 napig tartó uralkodását oly szívesen hasonlítgatja a világsajtó a gyorsan fellobbanó, majd kihunyó üstökös képéhez. Az életrajza nálunk is olvasható volt, hogy munkáscsaládból született, hogy szorgalmával érte el a különböző, egyre magasabb egyházi posztokat és közben mindvégig megmaradt egyszerű, kedves, társaságot kedvelő embernek. Azt is megtudtuk róla, hogy egyetlen tudományos igényű művét, doktori disszertációját, a római Gergely egyetemen Antonio Rosminiről írta, a múlt század első felének kiemelkedő papi egyéniségéről, akinek profétikus írásai csak a II. vatikáni zsinaton igazolódtak be. „Az egyház öt sebe” című könyvét, amelyben az egyháznak a világtól való elszakadását és a klérus elégtelenségét és felkészületlenségét panaszolja, indexre tették több más írásával együtt, és hivatalosan az egyház csak 1966-ban rehabilitálta. Tehát jóval később annál, hogy a fiatal Albino Luciani foglalkozott vele, és ráirányította a figyelmet. Ezen kívül inkább csak kisebb igényű lelkipásztori írásai jelentek meg, amelyeket nem annyira a tartalmi mélység, mint inkább az emberek és az evangélium iránti teljes elkötelezettség jellemezett. Egyszerű lélek volt ez a Luciani pápa, aki igazán jól csak a Vittorio Veneto-i püspöki székben érezte magát, ami inkább egy nagybacska plébániához hasonlított. Itt személyes kapcsolata lehetett mindenkiel, elsősorban híveivel.

Ha hinni lehet krónikásainak, már a velencei pátriárka tisztsége is idegen világ volt számára. Túl sok reprezentáció és túl kevés igazi emberi közelség. 1972—73-ban olyan súlyos összeütközésbe került egyházmegyéjének főleg fiatalabb papságával, hogy a legkomolyabban fölvetette lemondásának lehetőségét. Persze sohasem személyi jellegűek voltak ezek az összeütközések. Ezt nem győzik ma hangoztatni még azok sem, akik szemben álltak vele és akik elismerik, hogy olykor „nagyon is szeretetlen” módon támadták főpapjukat, állítólagos „konzervatívizmusaért”. Pedig Albino Luciani nem volt a szó igazi értelmében konzervatív ember, ezt bizonyította Rosminihez való vonzódása is, de akkor, abban a konfliktusban, amelyben egyházmegyéje papságával társadalmi kérdésekben és a munkáspapok kérdésében került összeütközésbe, úgy érezte, hogy az olasz püspöki kar hivatalosan elfogadott álláspontjával kell azonosulnia. Ezt meg is mondta.

Ilyen előzmények után könnyen elképzelhető, mekkora megrendülést okozott neki a konklávé hírtelen, és valljuk be őszintén, talán eléggé nem is átgondolt döntése. Ha hinni lehet a konklávéról minden titoktartás ellenére kiszivárgott híreknek, már a harmadik szavazás során megkapta a szükséges ketharmados többséget, és a negyedik szavazásra állítólag már csak az ő kifejezett kérésére került volna sor, hogy még egyszer megerősítsék a választást, és akkor már a jelenlévő 111 bíboros közül 82-en szavaztak volna rá. Nem tudni, hogy az ilyen szállongó pletykákban mi az igazság. De ha így történt, ez nagyon beleillik abba a képbe, amely I. János Pál pápáról rövid pontifikátusa alatt kialakult. Amint-hogy nagyon beleillik az az egész világsajtóban idézett és tréfásnak hitt mondása is, amellyel megválasztóihoz fordult: „Isten bocsássa meg nektek, amit velem tetetek”. Az események ismeretében úgy tetszik, inkább a riadalom kifejezése volt ez. Aminthogy erre utal az a mondása is, amelyet Felici bíboros idézett a 33 napos pápa gyászmiséjén. Elmondta itt Felici, hogy amikor a szeptember 3-i ünnepélyes beiktatása alkalmával a liturgikus formulával üdvözölte: „Az Úr tegye boldoggá ezen a földön”, I. János Pál ezt válaszolta: „Igen, boldoggá, kifelé. De ha tudná, mi megy végbe belül bennem!”

I. János Pál a „mosolygós pápa” jelzőjével örökítette meg emlékét. Valóban, szinte állandóan mosoly ült az arcán és csak kedves szava volt mindenkinek, aki kapcsolatba került vele. Hihetetlen gyorsasággal hódította meg ezzel nagyon sok ember szívét. De hogy mi volt e mosoly mögött? Ha meg akarjuk tudni, el kell olvasni Confalonieri bíboros dékán nyilatkozatát. Ez a pergamen arcú, 85 éves aggastyán főpap, aki koránál fogva már részt sem vehetett a pápaválasztó konklávéban, még mindig betölti azt a hivatalt, amellyel többek között az is jár, hogy az elhunyt pápa halálát megállapítsa. Emberi életnek is hosszú az az idő, amit a Vatikán falai között az intézményes egyház szolgálatában eltöltött, fiatal korában XI. Pius pápa titkára volt. A hosszú tapasztalat és az azzal járó bölcsesség mondatá vele ezeket a szavakat: „Minden pápa egyfajta intézményesített magányosságban él. Luciani pápa talán a legkeservesebben tapasztalta meg ezt. Ő mindenkor a nép körében élt. A Vatikánban két, számára ismeretlen titkárt talált és néhány kedvesnővért, akik a pápa jelenlétében fölpillantani sem mertek... Arra sem jutott ideje, hogy valakivel igazából megbarátkozzék.” „Csodálatos a kilátás az apostoli palota harmadik emeletének ablakából és nyomasztó a magányosság, ami mögötte van” — írta a pápa halálának egyik kommentátora.

Még nyomasztóbbá válik ez a magányosság, ha összevetjük egy pápa tényleges elfoglaltságával. A nyugatnémet katolikus hírügynökség összeállította I. János Pál pápa 33 napos pápai működésének teljes krónikáját. 1978. augusztus 26-tól szeptember 27-ig minden nap eseményei, fontosabb aktusai megtalálhatók egyben. Ha igazán átérezzük, ijesztő olvasmány ez a krónika. A rengeteg esemény és probléma, amivel kapcsolatban elvárták, hogy azonnal foglalkozzék vele, sőt, ha lehet nyilatkozzék is róla, a rengeteg féle ember, küldöttségek, főpapok, diplomata, akiket a pápáknak nap nap után fogadniuk kell, mert így kívánja egyelőre a szokás és a protokoll. Egy nálánál sokkal fiatalabb ember számára is emberfeletti feladatot jelentett volna. Ő pedig nyilván még külön is szenvedett amiatt, hogy bármilyen sok embert látott is ily módon maga körül, vagy közvetlenül maga előtt, az ilyenfajta kapcsolatok sohasem igazi emberi kapcsolatok, ezt már természetük és jellegük is kizárja. Ha ehhez hozzávesszük azt, ami az említett krónikában nem szerepel, ami azonban nyilvánvaló, hogy ugyanilyen mennyiségben rohanták meg őt az elintézendő „akták”, folyó ügyek, a maguk személytelen referen-

seivel, nem csodálkozhatunk azon, ha azt halljuk, hogy egyetlen vígasza az volt, hogy esténként leült a telefon mellé, felhívta régi barátját, a bellunói püspököt, vagy valamelyik hozzátartozóját és akár egy óra hosszat is elbeszélgetett velük.

Egy későbbi kor történetírói a már nyilván megbízható adatok birtokában talán pontosan végigkísérik majd ennek a 33 napos pápaságnak történetét. A kortársnak meg kell elégednie azzal, hogy benyomásainak ad hangot és ezek a benyomások egyértelműen amellet szólnak, hogy ez az emberileg annyira rokonszenves pápa egyszerűen összeroppant a hirtelen rázúduló teher alatt. Egyhónapos tisztségviselese így sem múlt el nyomtalanul az egyház történetében. Sajátos és eddig szokatlan névválasztásával nemcsak az egyház zsinati megújulását kezdeményező és folytató két elődjének programja mellett kötelezte el magát, de szinte lehetetlenné tette, hogy utódja ne ugyanezt a nevet válassza. Azzal a döntésével pedig, hogy eltekintett a középkori hagyományú koronázástól, és a pápa székfoglalását egy egyszerű érseki beiktatáshoz hasonlóvá tette, szintén visszavonhatatlanul változtatott meg valamit, amit nagyon sokan örökre megváltoztathatatlanoknak hittek. Bár tény, hogy már VI. Pál pápa sem „használta” a hagyományos pápai hármaskoronát, a tiarát, de az ő megbízásából már évek óta dolgozott egy külön bizottság azon, hogy a koronázás szertartásának régi szövegét korszerűsítse. Tény, hogy ez a bizottság nem tudott feladatával megbirkózni, hiszen a régi szöveg jellegzetesen feudális maradvány volt, amely a minden uralkodók fölött álló uralkodóként ünnepelte a pápát. I. János Pál pápa után senkinek sem kell többé ezen a problémán törni a fejét.

Amikor két hónapon belül már másodszor kellett a pápaválasztó testületnek, a konklávénak összeülni, a 111 választójoggal bíró bíborosnak még nagyobb gonddal kellett szembenéznie, mint az első alkalommal. Elképzelhetetlen, hogy jó részüknek fejében ne fordult volna meg a gondolat, talán kissé túlságosan is könnyen szabadultak meg ettől a gondtól, amikor — ha a nyílt titokként szállongó híreknek hinni lehet — lényegében csak negatív szempontoktól vezetettve választottak új pápát. Ne legyen sem „kuriális”, sem a Vatikán olasz világától „idegen”, ne legyen teológiailag sem túl progresszív, sem túl konzervatív, ne legyen politikailag semmilyen irányban elkötelezett és — egyetlen pozitív vonásként — legyen jó lelkipásztor. Albino Luciani minden bizonnyal teljes mértékben megfelelt ezeknek a részben negatív, részben pozitív feltételeknek. Az azonban nyilvánvaló volt, hogy egy ilyen választást nem lehetett megismételni.

Talán ezért is hatott meglepetésként, hogy az új pápa megválasztására aránylag rövidebb idő alatt került sor, mint azt általánosan hitték. A választás pedig, amily Karol Wojtyła krakkói bíboros érsekre esett, igazi szenzáció lett. Legalábbis azzá tette az a szenzációhajhász, profán világsajtó, amelyet az egyház dolgai rendszerint csak ilyen alkalmakkor érdekelnek és amelynek valójában kevés fogalma van az egyház belső életéről és arról, hogy azok, akik egy olyan, az egész világra kiterjedő intézménynek, mint a katolikus egyház, vezetéséért felelősek, azért eléggé ismerik és számon tartják egymást ahhoz, hogy megtalálják elképzelésüknek az adott esetben leginkább megfelelő személyt.

Nem kétséges, hogy a II. János Pál néven a pápai széket elfoglaló Wojtyła krakkói érseket már nem csupán a még augusztusban érvényre jutó, zömében negatív szempontok alapján választották meg, aminthogy az is nyilvánvaló, hogy ellentétben a szenzációs sajtójelentésekkel, nem „politikai” döntésre került itt sor. Bár kétségkívül nagyfokú elfogulatlanságról tett tanúságot a pápaválasztó bíborosi testület, amikor egy szocialista állam bíborosát választotta meg az egyház legmagasabb rangú főpapi székébe, politikai megfontolások aligha játszottak szerepet ebben a döntésben. Ezt már a választó testület összetétele is kizárta.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy bár „a Vatikán keleti politikája” — ahogy általában a Szentszéknek az elmúlt másfél évtized során bekövetkezett kapcsolatterhesését a szocialista államokkal, és e kapcsolatok fokozatos megszilárdítását nevezik — fontos eseménye a zsinat utáni egyház életének, de semmiképpen sem a legfontosabb; és a legégetőbb, megoldásra váró problémák sem ezen a téren jelentkeznek.

A megoldásra váró kérdések, amelyekkel II. János Pál pápának szembe kell néznie, elsősorban az egyház belső életére vonatkoznak és csak másodsorban a világban elfoglalt helyzetére, és akkor is a maga sokrétűségében létező világhoz való viszonyára. Az a megújulás, amelyet a II. vatikáni zsinat kezdeményezett, sok területen haladt előre az elmúlt másfél évtized során, de igazi áttörés az egy

liturgikus reformtól eltekintve, nemigen történt. A zsinat nagyon sok téren igyekezett újrafogalmazni az egyház önmagáról kialakított képét, valamint küldetését a világban. Ez az új kép azonban, amely a történelmileg kialakult hierarchikus és uralkodó egyházzal szemben a zárandokúton járó Isten népét, Krisztus követőinek csak a világ szolgálatára elhívott seregét állította szembe, korántsem vált még általánossá a keresztények tudatában. Pedig ebből a képből következnek az átalakítások és új magatartások egész sora.

Kezdve mindjárt egy sor lényegbe vágó strukturális változáson. Ha más nem, I. János Pál pápa tragikus rövidségű pápasága sokakat rá kellett, hogy ébresszen az immár halaszthatatlanná vált strukturális változtatások szükségességére. I. János Pál pápa részben éppen annak az egyházszerkezetnek lett áldozata, amelyről Wolfgang Seibel, a német jezsuiták nagy tekintélyű folyóiratának a *Stimmen der Zeit*nek főszerkesztője írja lapjának novemberi számában. „Az egyház — írja Seibel — messzemenően átvette a nyilvános közigazgatások strukturális elveit és nem is minden pontban a hátrányára. A centralizálásnak és a bürokrácia kiépítésének általános tendenciáját követi ezáltal, és ezzel együtt a bürokrácia árnyoldalait is el kell fogadnia. Ennek következményei azonban az egyházra nézve sokkal végzetesebbek, mint az államra nézve. Az állam esetében az emberek könnyebben kibékülnek a bürokrácia hátrányaival. Egyrészt nem tudnak minden további nélkül kilépni az állam kötelékéből, azon kívül rá is vannak utalva az állam teljesítményeire. A polgárok egyre fokozódó igényei az állammal szemben ugyanakkor fő okai a bürokrácia földuzzadásának. Egész más viszont a helyzet az egyház esetében. Az egyház a maga üzenetével az emberek szabad döntése alapján bekövetkező helyeslésére apellál. Senki sincs rá kötelezve, hogy az egyházhöz tartozzék és az egyház által hirdetett értékeket a maga részére kötelezőnek ismerje el. Az embereknek az egyházat eleven, misszionárius szellemmel eltelt közösségként kell megtapasztalniuk. Ha ehelyett csak bürokratikus szervezetet találnak, akkor csak nehezen juthatnak arra a meggyőződésre, hogy Isten szavát és az üdvösség ígérését kínálják nekik.”

Lényegében pedig erről van szó. Hogy egy idestova két évszázada fokozatosan szekularizálódó világban kell az egyháznak és a hívő közösségnek megtalálnia azt a helyet és szerepet, amely semmiképpen sem hasonlíthat többé ahhoz a szerephez és helyhez, amelyet az egyház évszázadokon keresztül elfoglalt és játszott. Csak egy új, profétikus közösség tehet eleget ezeknek az új követelményeknek, amelyek persze korántsem annyira újak, hiszen az Evangélium úgyszólván sehol sem beszél másról, mint egy ilyen jellegű szerepről és küldetésről.

Amikor az elmúlt évek során a legkülönbözőbb szempontokból — így például a kánonjogi kódex reformja kapcsán is — ezeknek az elkerülhetetlen strukturális változásoknak igénye fölmerült, e változások ellenzőitől gyakran lehetett hallani az érvet, hogy az egyház végül is nem köztársaság, bármennyire ez legyen is most a legdivatosabb államforma. Ez persze igaz, de azzal együtt igaz, hogy az egyház nem is monarchia, bármennyire is az idő hosszú időn át a világban divatos államforma. Az egyház alapítójának szándéka szerint elsősorban a Krisztusban hívők szeretetközössége, amelyben Szent Pál oly sokszor idézett szavai szerint nincs már jelentősége annak, hogy valaki római, görög vagy zsidó-e, vagy hogy úr-e vagy rabszolga. És bár ennek a szeretetközösségnek kétségkívül szüksége volt bizonyos fokú „intézményesülésre”, a történelem tanúsága szerint ez a kezdeti intézmény nagyon is demokratikus alapelveken épült fel és ha a zsinat minden tekintetben az eredeti, ősforrásokhoz való visszatérést sürgette, ebben ki nem mondottan is benne van az óhaj az ezekhez a régi szerkezetekhez való visszatérésre, még ha azok egy teljesen más meghatározottságú történelmi helyzetben és egy kétezer éves hagyomány birtokában nem is állíthatók már a maguk eredeti formájában vissza.

A strukturális változás azonban csak a megfelelő keretet adhatja meg ahhoz az általános belső megújuláshoz, amelyet a zsinat meghirdetett. Sokszor foglalkoztunk már és fogunk is még foglalkozni ennek a megújulásnak problémáival, nehézségeivel. Itt most talán elég csak néhány kirívó példára hivatkozni. Ilyen például a súlyos megosztottság a teológia sokszor alapvető kérdéseiben. Egy psziszimista vélemény szerint olykor már csak pusztán verbális egységről beszélhetünk az egyházon belül. De ami még nagyobb baj, hogy még a közösen elfogadott új teológiai tanítások is megmaradnak a teológusok szűk körén belül és a

szaklapok hasábjain, és csak nagyon nehezen szűrődnek át a lelkipásztori munkába. Világszerte hallatszik a panasz, hogy az igehirdetésben, a lelki vezetésben az esetek túlnyomó részében nyoma sincs annak, ami alapvetően megváltozott az egyházat körülvevő világban éppen úgy, mint a keresztény gondolkodásban. A hívekhez szóló nyelv gyakran használ olyan fogalmakat, él olyan nyelvi fordulatokkal, amelyek a mai ember esetleg meg sem ért, de semmi esetre sem tud a maga mindennapi fogalmi körébe beilleszteni. És hogy ez nemcsak a mi egyházunk problémája, azt bizonyítja, hogy a múlt év őszén tragikus körülmények között, I. János Pál pápa jelenlétében meghalt Nikodim leningrádi metropolita, szó szerint ugyanezeket panaszolta egyik, a moszkvai patriarkátus lapjában megjelent tanulmányában. Az ilyen jellegű problémák megoldása nélkül pedig nem alakulhat ki az új zsinati szellemű egyháztudat, ami nélkül viszont nem válhatnak eleven, kisugárzó közösségekké az egyház alapsejtjei, az egyházközségek.

Az új egyháztudat és a vele együtt járó újfajta küldetésstudat kialakítása szorosan összefügg azzal a másik problémakörrel, amellyel az új pápának szembe kell néznie. Ez pedig az egyház helyzete a világban és párbeszéde a világgal. És itt talán nem lesz érdektelen emlékeztetbe idézni azokat a változatlanul érvényes szavakat, amelyeket éppen Wojtyła krakkói érsek, a mai II. János Pál pápa mondott az 1964. november 21-én elhangzott fölszólalásában az ún. 13-as sémával kapcsolatban, amelyből azután a *Gaudium et spes* kezdetű és „Az egyház a mai világban” című zsinati konstitúció kikerekedett.

„Jól meg kell gondolnunk — mondotta akkor Wojtyła érsek —, hogy sémánk címét „Az egyház a mai világban” analóg értelemben kell érteni. Noha igaz, hogy egy világ van, amelyben az egyház létezik, mégis — tekintetbe véve az emberi élet különböző feltételeit — nem egy, hanem több „világról” beszélhetünk, amelyekben az egyház ma él és tevékenységét kifejti. A „világoknak” ez a pluralitása az egyetlen világon belül, a mostani sémában még nem jut kellőképpen kifejezésre. A valóságban talán több olyan „világ” van, amely nem ismer önmagára ebben a szövegben, mint olyan, amely magára ismer... Az élénk terjesztett szövegben az egyház nem tesz egyebet, mint hogy kioktatja a világot, miközben a saját igazságának kincstárából merít és miközben ismételten hangoztatja szeretetét az emberek iránt. Ezzel a kioktatással azonban az egyház a világ fölé emeli magát, és az engedelmesség igényével lép fel a világgal szemben. A 13-as sémában ezzel szemben olyan nyelven kell beszélnünk, amelyből a világ felismerheti, hogy nem akarjuk tekintélyi alapon kioktatni, hanem vele együtt akarjuk megkeresni az emberi élet nehéz problémáinak igaz és igazságos megoldását... Minden tanító, aki járatos a hivatásában, tapasztalatból tudja, hogy az ún. „heurisztikus” módszerrel is taníthat, amikor a tanítvány alkalmassá lesz téve arra, hogy úgyszólván önmagától találjon rá az igazságra. Ez a módszer nagyon is javára válna sémánknak. Ez ugyanis kizárná mindazt, ami — ha szabad így mondanom — egyfajta „klerikális” mentalitásról tanúskodik: mint például a túl sok siránkozás a világ rossz állapota miatt, a túlságosan is könnyelmű „kiszájtás” az egyház számára mindannak a jónak, ami a világban létezik, a világ iránti jóindulat pusztán verbális bizonygatása. Mindez már eleve akadályozza a világgal folytatandó párbeszédet és azzal fenyeget, hogy a dialógusból monológ lesz... Ha a „világról” beszélünk, mindig az embert kell szem előtt tartani — az embert, aki a különböző „világokban” különböző gazdasági és politikai rendszerekben él. Hiszen végül is erről az emberről van szó...”

Az eddig elmondottak, bármennyire vázlatos jellegűek legyenek is, talán elegendően bizonyítják azt a korábbi állítást, hogy ellentétben az idevágó kommentárokkal, az ún. „keleti politika”, vagyis a hivatalos egyház párbeszédés kapcsolata a szocialista államokkal nem a legfontosabb és a legnehezebb problémája az új pápasággal megint egyszer új korszakot kezdő egyháznak. A világ ma valóban nemcsak egyszerűen plurális, hanem súlyos és fenyegető megosztottságban is él. E megosztottság fő oka, az emberi társadalom megszervezésének kapitalista, illetve szocialista koncepciója közötti történelmi párharc azonban az egyház illetékességi körén kívül zajlik le, és hozzátartozik az emberek világának ahhoz a teljes autonómiájához, amelyet a zsinat minden tekintetben elismert. Az egyház ezen a téren csak abban érdekelt, hogy a két rendszer, a két koncepció versengése mindvégig békés keretek között zajoljék és sose csapjon át az emberiség pusztá létét fenyegető fegyveres konfliktusba. A jövőre vo-

natkozó bármiféle elmékedésnek és eszmefuttatásnak csak addig van értelme, amíg ezzel a fegyveres összecsapással nem kell számolnunk. Ezért van az, hogy a béke kérdésében nincs és nem is lehet különbség Krisztus egyházának — illetve ha úgy tetszik, ökumenikusabban, Krisztus egyházainak — egyetlen tagja között sem, bármekkora és bármilyen jellegű legyen is közöttük egyikként a nézeteltérés.

Ami viszont az egyház belső életének és az őt körülvevő világhoz fűződő kapcsolatának problémáit és feladatait illeti, ezek egyrészt lényegükben mindenütt egyformák, hiszen az egyház a maga transzcendens küldetésével mindenütt ezzel a világgal találkozik, még ha ennek a világnak más-más formáival is, és ennyiben ezek a feladatok az egész világon élő valamennyi keresztény közös erőfeszítésével végezhetőek el. Másrészt viszont, amennyiben éppen a helyi adottságokból kifolyólag különböznenek a problémák és feladatok, ezek megoldása a helyi egyházra vár. Nemcsak azért, mert a helyi egyház ismeri legjobban ezeket a helyi adottságokat, hanem legfőképpen azért, mert a kereszténységnek és az egyház üdvösségüzenetének sehol sem lehet más megvalósulása és megnyilvánulási formája, mint amit a helyi egyház tagjai a maguk szeretetközösségében megélnék és tanúsítanak.

Vonatkozik ez természetesen erre a mi helyi magyar egyházunkra is, amely az egyetemes egyház elszakíthatatlan és elkülöníthetetlen részeként vállalja és hordozza a keresztény világközösség minden gondját, bánatát és örömét. És hogy a gondok és feladatok megoldásából a maga helyén és a maga eszközeivel is ki akarja venni a részét, arra éppen az elmúlt év szolgáltatott néhány fontos példát. A magyar püspöki kar rendelkezése, amellyel az egész magyar papság részére kötelezővé tette a zsinati szellemű továbbképzést, a vele párhuzamos lelkigyakorlatos elmélyüléssel együtt, ugyanúgy az egyház belső megújódását szolgálja, mint a Budapesti Teológiai Akadémia nagyszerű kezdeményezése a világi hívők teológiai továbbképzést szolgáló levelező tagozat megindításával a múlt év szeptemberében. Annak a múlt évben beiratkozott százötven hallgatónak és az idén őket követő újabb százötven hallgatónak, akik ebben a hároméves akadémiai szintű kiképzésben részesülnek, soraiban mindkét nem legkülönbözőbb korú és foglalkozású képviselői vannak jelen. Egy dologban ugyanakkor közös az akaratuk, hogy jobban meg akarják ismerni hitüket és vallásukat, még tudatosabbá akarják tenni kereszténységüket, hogy még önzetlenebbül szolgálhassák azt az emberi közösséget, amelybe a gondviselés helyezte őket.

Persze a magyar helyi egyháznak, amikor mindent meg kell tennie saját belső megújulása érdekében, vállalnia kell a másik nagy zsinati feladatot is, a jó kapcsolatok fenntartását és tovább építését azzal a világgal, amelyben él és amely őt körülveszi és abban a szellemben, amely az egykori krakkói érseknek és a mostani II. János Pál pápának fentebb idézett zsinati felszólalásából sugárzik; vagyis nem kioktatóan, hanem a más meggyőződésűek fölfogását tiszteletben tartva, velük együtt keresve mindazt a jót és igazat, ami az egész közösségnek javára válik.

Ennek a feladatnak megoldásából vállalja a maga részét a Vigilia is, folytatva munkáját, amelynek lényege, hogy a magyar, művelt, katolikus vagy a katolikus hit iránt érdeklődő olvasóközönségnek korszerű, zsinati szellemű, hitelesen katolikus, mégis az egyetemes szellemi világra kitekintő olvasmányt adjunk a kezébe, itt és most, abban a közösségben és társadalmi keretben, amelyben elhivatást kaptunk arra, hogy a magunk szerény eszközeivel Krisztus mindenkihez szóló Evangéliumának tanúságtevői legyünk. Hogy ennek a hivatásnak eleget tehessünk, továbbra is szükségünk van olvasóink szeretetére és ragaszkodására, ami egyetlen lételapunk. Ebben a szellemben kérjük minden munkatársunk és minden olvasóink egész jövő évi munkájára Isten áldását.